

Ljudska skupščina je začela razpravljati o republiškem družbenem planu in proračunu za leto 1957

Dopoldne sta oba zbora na ločenih sejah poslušala poročila svojih gospodarskih odborov, nakar je podpredsednik Izvršnega sveta Viktor Avbelj podal ekspozice o družbenem planu — Na popoldanski skupni seji so številni poslanci razpravljali o principih družbenega plana

Ljubljana, 4. febr. — Danes dopoldne se je tu začela seja Ljudske skupščine LRS. Na dnevnem redu so predvsem razprava in sprejem družbenega plana Slovenije ter proračuna za letošnje leto in razprava ter sklepanje o začasnem finansiranju republiških potreb v prvem tromesečju. Po sprejetju dnevnega reda na ločenih sejah obeh zborov sta se zborna sestala na skupno sejo, na kateri je podpredsednik Izvršnega sveta LRS Viktor Avbelj obrazložil predlog družbenega plana za leto 1957. Po skupni seji sta se oba zbora vnovič zbrala na ločenih sejah ter začela obravnavati predlagani osnutek družbenega plana. Popoldne je Ljudska skupščina nadaljevala razpravo o družbenem planu spet na skupni seji, ki jo je vodil predsednik Ljudske skupščine Miha Marinko. Razprava je bila živahna ter je pokazala, da so se poslanci pripravili na sejo skupščine.

Iz poročila podpredsednika Viktorja Avblja

Podpredsednik Izvršnega sveta LRS Viktor Avbelj je v svojem poročilu uvodoma omenil nekatere značilnosti našega gospodarskega razvoja, ki so bile nakazane z zveznim družbenim planom. V njem so predvidene nekatere spremembe v celotnem gospodarstvu vse do osnovnih proizvodnih enot. Osnovni namen sprememb in ukrepov v gospodarskem sistemu je omogočiti postopen dvig življenjskega standarda. Pri tem je med drugim dejal:

Lani dosežena večja stabilnost gospodarstva in ureditev tržnih razmer je bila deloma plod takšnih ukrepov, ki so vplivali tudi na znižanje splošne in osebne potrošnje. Vendar kažejo uspehi lanskega leta okrepitev oziroma povečanje materialne osnove za stvaritev dvig življenjske ravni v prihodnje. Ustvarjene zaloge izdelanega blaga, v tem tudi blaga osebne potrošnje, so le eden teh faktorjev, ki omogočajo povečanje osebne potrošnje v letošnjem letu.

Ker gre letos za nadaljevanje politike uravnovešenja gospodarstva in stanja na tržišču, se razumljivo postavlja vprašanje, ali so sedaj dana večja zagotovila, ali so predvideni učinkovitejši ukrepi, da bi bilo zagotovljeno pričakovano povečanje osebne potrošnje. Znano je, da se v zveznem obsegu predvideva vrsta ukrepov za uspešnejšo izvršitev te naloge. Razen povečanja proizvodnje potrošnih dobrin, ki je najrealnejša osnova za zagotovitev porasta življenjskega standarda, je treba v ta okvir pristihi lani ustvarjene zaloge, dalje spremembe v proizvodnji v korist blaga osebne potrošnje, predvideno povečanje kmetijske proizvodnje in prilagoditev izvoznih in uvoznih nalog potre-

Dvorana Ljudske skupščine se je včeraj spet napolnila. Ljudski poslanci so poslušali obrazložitev predloga družbenega plana za leto 1957.

Predlog družbenega plana je obrazložil v imenu Izvršnega sveta njegov podpredsednik tovariš Viktor Avbelj.

Bolje izkoristiti proizvodne naprave

Industrija in rudarstvo bosta letos v naši republici povečala proizvodnjo za 7%, v državnem obsegu pa je predvideno 13 odstotno povečanje je nadaljeval tovariš Avbelj. V Sloveniji letos ne bomo dali v pogon novih proizvodnih kapacitet, zato se postavlja naloga, boljše koristiti obstoječe proizvodne kapacitete in povečati proizvodnjo dela. Poglavitna naloga pa je povečati proizvodnjo dela, izboljšati organizacijo proizvodnega procesa, povečati strokovno usposobljenost ter uvajati moderna proizvodna sredstva.

K planiranemu 7 odstotnemu porastu industrijske proizvodnje v letošnjem letu naj bi 5% prispevala povečana delovna storilnost.

Sprejemi pri predsedniku republike

Beograd, 4. febr. (Tanjug). Predsednik republike je danes dopoldne v Belem dvoru sprejel prvega kamboškega veleposlanika v Jugoslaviji Vara Kamela, ki mu je izročil svoja akreditivna pisma. Na sprejemu so bili državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popović, generalni sekretar predsednika republike Joža Vilfan in šef protokola predsednika republike Sloven Smolaka.

Nekoliko pozneje je predsednik republike sprejel tudi predstavnik japonske vlade in člana japonskega parlamenta Masanobo Cudžija. Sprejemu je prisostvoval japonski veleposlanik v Beogradu Sadao Hirose.

Delegat SZDL na kongresu bolgarske Domovinske fronte

Beograd, 4. febr. (Jugopres). Na kongresu Domovinske fronte Bolgarije, ki se bo začel 11. februarja v Sofiji, bo kot predstavnik Socialistične zveze odstopal član Zveznega odbora SZDLJ in član CK ZKJ dr. Josip Hrnčević. Kongresa se bo udeležil na povabilo nacionalnega sveta Domovinske fronte predsedstvu Socialistične zveze.

Alžirska razprava v OZN

Pineau je v političnem odboru oporekal pristojnost OZN za razpravo o tej »francoski notranji zadevi«

New York, 4. febr. (AFP-AP). Politični odbor OZN je začel danes obravnavati alžirski vprašanje, za katerega so »dali pobudo komunisti in cilj katerega je bil, »podpreti sovjetske načrte o vdoru na Bližnji vzhod.«

O francoskem stališču do razprave o Alžiru v OZN je še dejal: Alžir je mednarodno pripoznani del Francije, ki edina lahko v okviru svoje ustave spremeni njegov režim. Francija ne bo v zvezi z Alžirjem sprejela nobene resolucije političnega odbora ali Generalnega skupščine OZN.

tičnega odbora še ni končal svojega govora. Dohrsen del govora je posvetil zgodovini alžirskega spopada, za katerega so »dali pobudo komunisti in cilj katerega je bil, »podpreti sovjetske načrte o vdoru na Bližnji vzhod.«

O francoskem stališču do razprave o Alžiru v OZN je še dejal: Alžir je mednarodno pripoznani del Francije, ki edina lahko v okviru svoje ustave spremeni njegov režim. Francija ne bo v zvezi z Alžirjem sprejela nobene resolucije političnega odbora ali Generalnega skupščine OZN.

To je toliko resnejša naloga glede na dejstvo, da je bila delovna storilnost večji del lanskega leta pod nivojem, ki je bil dosežen leta 1955. Sele relativno močno povečanje storilnosti v drugi polovici leta je omogočilo, da smo lani lahko zabeležili skupen porast proizvodnosti dela za 2%.

Zastajanje proizvodnosti dela je eden izmed razlogov, ki narekuje spremembo sedanega sistema delitve dohodka in plač, ker ta ne spodbuja dovolj k večjim delovnim uspehom niti delovnega kolektiva niti posameznika, sedanjí sistem notranje razdelitve plač pa ne daje možnosti, da bi delovni kolektiv lahko vplival na prejemke znotraj podjetja, ki bi temeljili na dejanskem prispevku posameznika k skupnemu delovnemu uspehu. Letošnje povečanje prejemkov tega problema seveda niti ne načinja, še manj pa rešuje.

Pripombe glede slabosti sistema delitve dohodka in plač so upravičene, dokler upoštevajo dejstvo, da je večji dohodek po-

sameznika, kolektiva in komune v prvi vrsti odvisen od večje proizvodnje, ki edina lahko zagotovi stvarno povišanje prejemkov.

Pripravljajo se spremembe sistema delitve dohodka gospodarskih organizacij, ki naj omogočijo — kakor je bilo napovedano v razpravah v Zvezni ljudski skupščini — doslednejše izvajanje socialističnega načela nagradjevanja.

Tudi kmetijstvo ne sme zaostajati

V nadaljevanju svojega poročila je tovariš Avbelj govoril o predvidenem razvoju kmetijstva. Med drugim je dejal:

V kmetijstvu se predvideva porast proizvodnje za 6%, v jugoslovanskem merilu pa za 12%. V primerjavi s porastom industrijske proizvodnje v povojnih letih je to povečanje neznatno in ostaja kmetijska proizvodnja še zmerom se nekaj odstotkov iznad predvojnega stanja.

(Nadaljevanje na 2 strani)

SPRICO RAZPRAVE O ALŽIRU V OZN

Nova splošna stavka je ohromila vse življenje v Alžiru

Srditi boji in spopadi od Sidi bel Abesa pod Oranom na zahodu do Constantine na vzhodu Alžira

Pariz, 4. febr. (Tanjug). Danes je bila znova razglašena splošna stavka vsega alžirskega prebivalstva. Stavka se je začela na poziv alžirske Fronte narodne osvoboditve in njen namen je, da bi v trenutku, ko se začena pred političnim odborom OZN alžirska debata, izpričali voljo 8 milijonov prebivalcev te severnoafriške dežele, da hočejo živeti kot svobodni državljani v neodvisni deželi.

Prva poročila iz Alžira pričajo, da je glavno mesto danes do cela omrtvičeno. Trgovine so tudi danes zaprte, promet počiva, pristanišče je prazno. Po praznih ulicah krožijo le močne vojaške patrulje. V muslimanskem okraju mesta je spet oživel lov za možikami. Vojaške patrulje prevažajo Alžirce na zbirališča, od koder jih pošiljajo z vojaško stražo na delovna mesta. Odpor prebivalstva pa je popoln in francoski dopisniki poročajo, da je v glavnem mestu in na vsem področju Alžira stavka totalna.

Vse kaže, da francoska vlada ni pričakovala te nove stavke, ker je komaj proti »čončani enotedenski stavki uveljavila ostre ukrepe.

Francosko vojaško poveljstvo je danes objavilo, da se tudi boji je Alžiru nadaljujejo. Po vsem Alžiru nadaljujejo. Po njegovih podatkih je v zadnjih dveh dneh okrog Alžira padlo 10 ranjenih pa je bilo 15 francoskih vojakov. Uporniki so na več kra-

jih napadli francoske vojske zlasti na zahodnih področjih dežele. Pa tudi drugod so se vneli srditi boji. Uporniški komandosi so ubili v mestih 10, ranili pa 29 Francozov. Francosko poveljstvo trdi, da je bilo na alžirski strani 100 mrtvih in 70 ujetih. Uporniški odredi so včeraj 20 kilometrov od Sidi del Abesa srdito napadli francosko vojaško in policijsko kolono. Ubili so nekoga francoskega kapetana, dva podoficirja in 6 vojakov, 10 vojakov pa je bilo ranjenih. Do spopada je prišlo po slovesnosti v središču okraja Badeliu, kjer je neki francoski poročnik prevzel pošte predsednika občinskega sveta. V koloni je bil tudi policijski prefekt Orana, ki se je po golem naključju v 15 dneh že drugič rešil.

V neposredni okolici Alžira so zbrane zdaj močne uporniške čete in komandosi. Pri mestu Alžiru so uporniški diverzantski minirali tudi ceste in mostove. Pri Constantini že pet dni divjajo

srditi boji. Na francoski strani sodelujejo razen pehotnih tudi artilerijske in letalske enote.

Tudi v Franciji je začelo danes znova stavkati malone sto tisoč Alžircev iz solidarnosti s svojimi rojaki v Severni Afriki. V Parizu je izostalo z dela 85% alžirskih delavcev. Podobno stavkajo Alžirci tudi v industrijskih in rudarskih središčih Lillu, Mosellu, Marsellu, Lyonu in drugod.

Alžirska razprava v OZN

Pineau je v političnem odboru oporekal pristojnost OZN za razpravo o tej »francoski notranji zadevi«

New York, 4. febr. (AFP-AP). Politični odbor OZN je začel danes obravnavati alžirski vprašanje, za katerega so »dali pobudo komunisti in cilj katerega je bil, »podpreti sovjetske načrte o vdoru na Bližnji vzhod.«

O francoskem stališču do razprave o Alžiru v OZN je še dejal: Alžir je mednarodno pripoznani del Francije, ki edina lahko v okviru svoje ustave spremeni njegov režim. Francija ne bo v zvezi z Alžirjem sprejela nobene resolucije političnega odbora ali Generalnega skupščine OZN.

tičnega odbora še ni končal svojega govora. Dohrsen del govora je posvetil zgodovini alžirskega spopada, za katerega so »dali pobudo komunisti in cilj katerega je bil, »podpreti sovjetske načrte o vdoru na Bližnji vzhod.«

O francoskem stališču do razprave o Alžiru v OZN je še dejal: Alžir je mednarodno pripoznani del Francije, ki edina lahko v okviru svoje ustave spremeni njegov režim. Francija ne bo v zvezi z Alžirjem sprejela nobene resolucije političnega odbora ali Generalnega skupščine OZN.

»Po sueški grenkobi« naj bi se okrepila anglo-ameriška zveza

Umik britanskih oboroženih sil in prihranke v vojaških izdatkih pa je pričakovati šele čez eno, dve leti

(OD NAŠEGA STALNEGA DOPISNIKA)

London, 4. febr. »Prezgodaj je še presoditi, koliko je bil obisk gospoda Sandysa v Washingtonu glede obrambe uspešen, pravi današnji »Times« v uvodniku. »Neposredna vrednost njegovih razgovorov je v tem, da se je pokazalo, da po sueški grenkobi ob deželi želita okrepiti svojo zvezo.«

V raznih in dostikrat zelo različnih odmevih tukajšnjih političnih opazovalcev. Kaj je pravzaprav hotel Sandys doseči? Politična stran njegovih ciljev je bila takoj v začetku jasna. Kot prvi član angleške vlade, ki sta ga bila Eisenhower in Dulles pripravljena sprejeti po sueški krizi, je imel nalogo, da »popravi most« čez Atlantik. Nič ne pričakoval, če ga bo »popravil« v vseh podrobnostih, očitno pa je, da je dosegel najvažnejše, da je namreč »most« znova prehodan za promet.

O vojaških in finančnih straneh Sandysovega poslanstva je bilo mnogo ugibanja. Angleška javnost se predvsem zanima za znižanje izdatkov za vojsko in v tej zvezi za umik angleških čet iz Zahodne Nemčije. Nekateri časniki pišejo, da bodo morda iz-

datki za vojsko znižani za 750 milijonov funtov. Bolj trezni in bolj obveščeni časniki pa menijo, da bo prihranek v prvi fazi neznaten. Sele v letih 1959-60 bi lahko računali z večjim prihrankom pri izdatkih za vojsko in z umikom britanskih čet iz Zahodne Nemčije.

Jasno je, da se bo morala Velika Britanija v svojih nadaljnjih načrtih posvetovati s članicami Atlantiske in Zahodnoevropske zveze. Ameriško razumevanje za angleške potrebe je samo eden izmed pogojev za uspešno urednjevanje načrtov Macmillanove vlade. Drugi pogoj je razumevanje tistih zahodnoevropskih držav, na katere se namerava Velika Britanija v prihodnje vojaško, politično in gospodarsko bolj usmeriti kakor doslej.

T. Timotijević

VREMENSKA NAPOVED

za torek, 5. februarja

Precej oblačno in toplo. Temperatura ponoči med -2 in +3, čez dan med 8 in 13 stopinjami C. V Primorju zamegljeno.

Stanje vremena:

Nad srednjo in zahodno Evropo prevladujejo še vedno tropske zračne mase, medtem ko se frontalni valovi pomikajo prek Biskajskega zaliva proti Skandinaviji ter tako še ne bodo vplivali na naše kraje.

ZASEDANJE LJUDSKE SKUPŠČINE LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

Razprava o družbenem planu in proračunu

(Nadaljevanje s 1. strani)

Vse pogosteje se postavlja vprašanje, ali ni moč doseči tudi v kmetijstvu večjih proizvodnih uspehov. Tako počasno napredovanje se dolgo ne bo moglo odstraniti težav, ki se zaradi zastalosti kmetijstva zrcalijo v celotnem gospodarstvu, zlasti pa na področju prehrane. Dosedanji uspehi na nekaterih državnih in združnih obratih dokazujejo, da je možen hitrejši napredek, čeprav ti obrati niso zmerom dobili dovoljne materialne pomoči. Vzlic temu, da šteje socialistični sektor v kmetijstvu komaj nekaj čez 10% vsch kmetijskih površin, lahko izdatno prispeva k boljši preskrbi mest s kmetijskimi pridelki.

Ob takem položaju, ki je ugoden za splošni, hitrejši dvig kmetijske proizvodnje in za nadaljnjo utrditev socialističnih oblik na vasi, je morda najvažnejše, na kakšen način uporabljati vsa razpoložljiva sredstva, da bo nanje vezan tudi konkretni uspeh v proizvodnji. Denarna investicijska sredstva se za kmetijske investicije v federaciji zvišajo letos na 22 milijard ali za 60%, formirajo se dalje skladi za pospeševanje kmetijstva in okrajni investicijski skladi.

ku okrog 12,3 odstotka, kar pomeni tudi v mednarodnih merilih še vedno napeto investiranje. Te primerjave kažejo, da so investicije pri nas še vedno dokaj visoke in predstavljajo močno zaostrevanje stanja na trgu in s tem življenskega standarda, kakor tudi zaostrevanje vprašanja proračunskih izdatkov. V skupnih sredstvih bodo znašali okrajni investicijski skladi pred delitvijo z republiko predvidoma okrog 5,5 milijarde, združna lastna sredstva in skladi ter posojila iz zveznih kreditov okrog 5 milijard, investicijska sredstva JZ in PTT okrog 1 milijarde.

Prišteji je treba še zvezne tranše iz prejšnjih let in nova posojila, stanovanjske sklade, ki bodo letos s prenosni vred na razpolago v višini 8 do 9 milijard, občinske investicijske sklade v višini 1700, negospodarske investicije, sredstva za dograditev tovarne »Tomos« in za nadaljevanje gradnje avtoceste itd. Tako bo v republiko predvidoma na razpolago skupnih novih investicijskih sredstev okrog 30 milijard dinarjev.

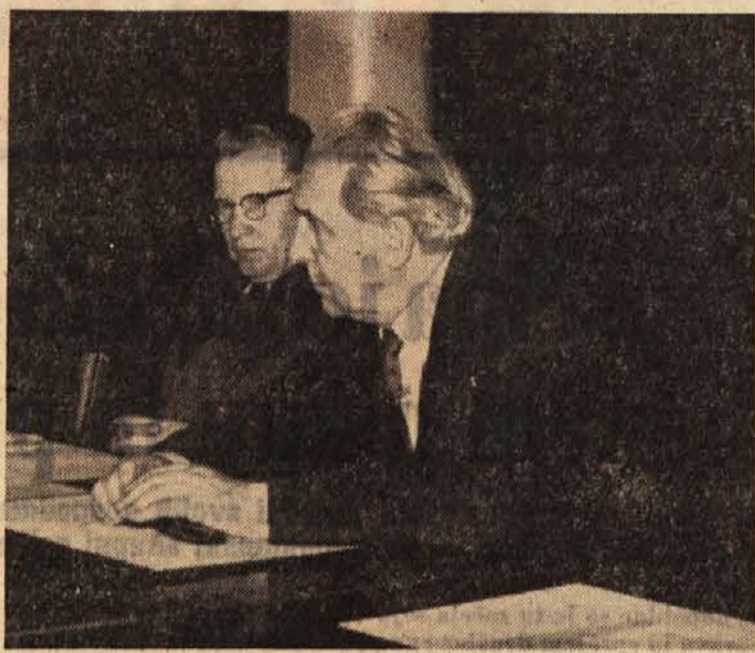
Kvalitetnejše in rednejše oskrbovanje tržišča

Govorec o trgovinski in obrtni dejavnosti je tovariš Avbelj rekel, da se trgovina opira na dokaj slabo, nerazvito in nezadostno opremljeno trgovinsko omrežje. Zaradi slabe opremljenosti često niso izkoriščene že zdaj dane možnosti za preskrbo prebivalstva, kar povzroča, da je med trgovskimi podjetji prevelika konkurenca, da so premalo prožna za intervencijo na trgu itd.

javljajo vmes tudi nepotrebni posredniki. Kmetijskemu združništvu je glede blagovnega prometa zaupana važna naloga, t. j. posredovati kmetijske pridelke za preskrbo mestnega prebivalstva. To in tudi delno sprememba pri delitvi dohodka trgovinskih podjetij bodo lahko vplivale na izboljšanje poslovanja trgovinskega omrežja. Tovariš Avbelj je nato poudaril, da še sedanje stanje obrtništva, še posebej pa povečanje kupne moči prebivalstva letos zahteva povečanje obrtne dejavnosti. Temu namenu bodo služili tudi skladi za pospeševanje obrti, katerih doslej tako v trgovini kakor tudi v obrti niso povsod dovolj učinkovito izkoriščali.

Republiški proračun za 8% manjši

Republiški proračun je letos manjši za okrog 8% v korist okrajnih in občinskih proračunov. Okrajni proračuni pa so za 17% večji od lani s tem, da imajo okrajni še vedno možnost svoje dohodke povečati s tako imenovanimi fakultativnimi dohodki od prebivalstva. S to porazdelitvijo proračunskih sredstev niso odpravljene pomanjkljivosti in razlike, ki jih med okrajni povzročajo dosedanja način določanja proračunov. Vendarle pa je nakazana tendenca, ki bi jo lahko podprli tudi okrajni v korist proračunov občin.

Predsednik in podpredsednik Ljudske skupščine Slovenije tovariša Miha Marinko in dr. Ferdo Kozak med večerašnjim skupščinskim zasedanjem.

Kmetijske zadruge se uspešno uveljavljajo v prometu s kmetijskimi pridelki, vendar pa so tu vmes različne pomanjkljivosti in napake. Zadruge so še vedno preveč orientirane na odkup pridelkov, s katerimi več zaslužijo, razen tega pa se neredkokrat po-

Investicijska politika je podrejena osnovnim gospodarskim nalogam

Tovariš Avbelj je poudaril, da je ostal nivo skupnih investicij na lanskeletni višini, temeljito pa se je spremenila njihova struktura.

Lani je bilo v naši republiki porabljenih bruto investicijskih sredstev (to je skupaj z amortizacijami) okrog 55 milijard dinarjev. V primerjavi s pred-

hodnim letom, ko so znašale skupne investicije 68 milijard dinarjev, pomeni to znižanje 20 odstotkov. Za celotne investicije bo v Sloveniji v letu 1957 približno prav toliko sredstev, kar znaša 20,5 odstotka bruto proizvoda, ustvarjenega v naši republiki. Neto investicije bodo znašale nasproti narodnemu dohod-

to, da so z novo lestvico za obdavčitev dohodkov v obrti močno prizadeji prav tisti obrti, ki se ukvarjajo z uslužnostno dejavnostjo. Za obrti z najnižjimi dohodki je namreč predpisana v odstotkih precej večja dohodnina kot poprej, medtem ko se za obrate z večjimi dohodki ta odstotek postopno zmanjšuje. S tem v zvezi je opozoril še na predpis, po katerem se privatnim obrtnikom pri izračunavanju davčne osnove odšteje 180.000 din od dohodkov. Obrtniki z manjšimi letnimi dohodki od te vsote bi namreč imeli v skladu s tem predpisom popolnoma brezplačno socialno zavarovanje, če že odštetemu možnost, da bi bili ob dohodnem tolnačenju tega predpisa celo upravičeni zahtevati od družbe še razliko do 180.000 din.

Zato je poslanec Očepek pripomnil, naj Izvršni svet opozori Zvezni izvršni svet na omejenost pomanjkljivosti predpisov o obdavčitvi obrtnikov. Razen tega bi bilo po njegovem mnenju potrebno proučiti tudi predpise o dajanju lokalov v najem gospodarskim organizacijam. Ker je sedaj najemna za lokale določa na osnovi ponudbe in povpraševanja, mnogi lastniki lokalov zlorabljajo to prilžnost za neverjetno navijanje cen, kar gre konec koncev seveda na račun potrošnikov.

Ob zaključku svoje obrazložitve je tovariš Avbelj govoril še o republiških skladih, ki znašajo skupno nekaj preko 11,5 milijarde dinarjev, in sicer 6648 milijonov dinarjev stanovanjskega sklada, 2350 milijonov gozdnega sklada, 1470 milijonov cestnih, 357 milijonov vodnih in 515 milijonov kmetijsko pospeševalnih skladov. Obsežna sredstva, ki jih predstavljajo ti skladi in njihova namenska uporabnost, predstavljajo važno področje družbene aktivnosti. Dosedanja praksa uporabljanja teh sredstev kaže vrsto slabosti in pomanjkljivosti. Ena teh je bila, da so nedavno z večino teh skladov razpolagali upravni organi, zaradi česar ni bilo zadostne družbene kontrole. V zadnjem času je za večino skladov še uvedeno družbeno upravljanje (razen za cestni sklad). To naj bi v prvi vrsti pomenilo, da postajajo skladi javni, da je njihovo uporabo treba podvržeti družbeni kontroli zaradi čim smotrnejšega koriščenja teh sredstev.

Obrremenitev USLUZNESTNE OBRTI
Naslednji diskutant Ivan Curk je še podrobneje prikazal povečanje davčne obremenitve uslužnostne obrti. Medtem ko je po sedanji lestvici odpadlo na zaposlenega delavca na primer v frizerski stroki 7300 din letne dohodnine, v čevljarški panogi 9000 in v krojaški 12.000 din, znaša po novi lestvici najnižja obdavčitev kar 18.000 dinarjev na delavca. Tako povečanje obdavčitve bi po njegovem mnenju privedlo do likvidiranja socialističnega sektorja uslužnostne obrti. S tem bi seveda še znatno bolj otežili položaj zaposlenih žena in bi torej dosegli prav nasprotno od tega, kar si je ves čas prizadevamo, da bi namreč z ustanavljanjem številnih novih uslužnostnih obratov ženam kar najbolj olajšali delovne pogoje. Zato bi morali po njegovem mnenju skupno z republiko in okrajno obrtno zbornico predlagati spremembo obdavčitve uslužnostne obrti.

Ljudski poslanec Stane Keber je govoril o nekaterih problemih iz kmetijstva. Zavzel se je, naj bi skušali doseči spremembo zveznih predpisov, da bi zopet ukinili takso na promet s tistim rezanim lesom, ki ga kmetje potrebujejo za svoje potrebe. Nadalje je prikazal škodo zaradi nihanja cene umetnih gnojil, saj se je ponekod že ustvarilo nekako javno mnenje, naj kmetovalci ne kupujejo dragih gnojil, češ da bodo tako dosegli pocenitev. Nadalje je dejal, da je sedanja taksa na vozove prizadela pri nas predvsem kmete v hribih, kjer že tako živijo v težavnih razmerah. Menil je tudi, da bi bilo potrebno zagotoviti kmetijskim posevkom stanovanjske sklade, ker sedanje pomanjkanje stanovanj povzroča močno fluktuacijo delovnih moči iz kmetijstva v industrijo. Konec diskusije je še predlagal, naj bi uzakonili, da bi bil obisk kmetijskih nadaljevalnih obisk obvezen. Kolikor to ne bi bilo moč storiti v merilu vse republike, ker morda še niso povsod zreli pogoji za to, naj bi pooblastili za izdajo takih predpisov vsaj okraje ali morda celo občine, da bi za svoje območje predpisali obvezne obiske teh šol. S tem bi namreč mnogo prispevali k izboljšanju kmetijstva.

IZ RAZPRAVE V REPUBLIŠKEM ZBORU

Kako omogočiti stimulativnejše nagrajevanje

Na večerašnjih ločenih sejah sta oba odbora razpravljala o letošnjem družbenem planu. Republiški zbor je najprej poslušal poročilo gospodarskega odbora. V poročilu je med drugim rečeno, da predloženi predlog družbenega plana zasleduje osnovne smernice naše politike za dvig življenjske ravni delavcev in uslužbencev, nadaljnjo decentralizacijo dohodkov, povečuje materialno bazo komunalnega sistema ter s svojimi ukrepi mobilizira doslej še v nezadostni meri izkoriščene rezerve našega gospodarstva. Gospodarski odbor zato ni sprejel k predlogu družbenega plana nekih bistvenih sprememb.

obrti, porabiljo predvsem za njen nadaljnji razvoj. Odbor je ugotovil, da še niso izdelana objektivna merila za formiranje in razdelitev proračunskih sredstev. Zato priporoča, naj se v prihodnje obdelajo kriteriji in postopoma odpravijo obstoječa nesozmerja.

vprašanja, kaj je z našimi razvinitimi predeli in ali je bila naša dosedanja politika do njih pravilna. Tu gre v bistvu za sistem, ki se začneja že pri osnovni delitvi narodnega dohodka, zlasti pa pri vprašanju stimulativne udeležbe aktivnega proizvajalca pri ustvarjanju večje proizvodnje in njene vrednosti. Stanje našega gospodarstva kaže, da bomo morali delitev dohodka postavljati v mnogo večjo odvisnost od vprašanja, koliko in s kakšno storilnostjo kdo ustvarja.

Osnova slabost v proračunskem sistemu je v tem, da v proračunski potrošnji ne izhajamo iz odnosov, ki nastajajo v proizvodnji in pri ustvarjanju dobrin, marveč da določamo proračunske kvote iz leta v leto, od vrha navzdol (od federacije do občin) v absolutnih zneskih in šele iz njih mehanično izvajamo razmerja. Na ta način smo z dosedanjim sistemom praktično zadušili pobudo posameznika, delovnega kolektiva in družbene skupnosti, kar je proti volji pripeljal do rezultata: čimveč ustvarjaš in čimbolj se trudiš, tem manj imaš.

Pri razpravi o skupnem družbenem proizvodu je odbor posebej poudaril vprašanje nagrajevanja. Bistveno izboljšanje plačnega sistema je sicer odvisno predvsem od predvidene spremembe razdelitve dohodka v splošnem jugoslovanskem merilu, vendar naš dosedanja plačni sistem omočja stimulativnejše nagrajevanje. Zato pa je potrebno razširiti fronto normiranega dela, prekiniti s takolimenovanjem striženjem in nezakonitim povečevanjem norm, treba je dosledno izplačevati individualno prekoračenje norme, ne glede na višino, dosledneje uvajati premiranje, posvetiti večjo skrb strokovni izobrazbi delavcev in sistemizaciji mest, dosledno prekiniti s politiko urapnilovke v nagrajevanju ter uvesti boljšo organizacijo dela in kooperacijo med posameznimi podjetji. Zato odbor priporoča državnim organom, da spremeni vse tiste predpise, ki kooperacijo ovirajo, oziroma sploh onemogočajo.

VPRASANJA, KI NAS ZMEROM BOLJ SILIJO K REŠEVANJU
V razpravi se je prvi prijavil ljudski poslanec Jože Petecjan, ki je obširno govoril o socialnem zavarovanju in o skladih socialnega zavarovanja.

Za njim se je priglasil za besedo ljudski poslanec Miran Košmelj ter poudaril, da nas osnovni zakoni ekonomskega razvoja vsak dan bolj silijo k reševanju

Sejo zborna proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je začela njegova podpredsednica ing. Vilma Pirkovič. Zbor je najprej z enominutnim molkom počastil spomin pokojnega predsednika Mavricija Borca, nakar je sprejel dnevni red seje in poslušal poročilo svojega gospodarskega odbora o predlogu družbenega plana LRS za 1957. leto. Potem je prekinil ločeno sejo, da je na skupni seji obeh domov poslušal obrazložitve Izvršnega sveta k predlogu družbenega plana.

O predvideni novi odmeri katastrskega dohodka odbor meni, da je ta odmera za Slovenijo nesprejemljiva glede na razporeditev po grupah. Ljudski odbor naj skrbi za razširitev obrti in predvsem naj omogočijo razvijanje uslužnostne obrti. Odbor priporoča Izvršnemu svetu, naj vprašanje dohodkov iz obrti glede na uveljavitev socialnega zavarovanja za obrtnike ponovno prouči ter to vprašanje reši s pristojnimi organi tako, da višina dohodkov ostane na lanskeletni ravni. Razen tega pa odbor meni, naj se sredstva, ki prihajajo iz

Na ponovni ločeni seji se je prvi priglasil k besedi ljudski poslanec Lojze Očepek. Dejaj, da je bilo lani tudi v ljubljanskem okraju malo storjenega za pospeševanje obrti, saj je bilo v ta namen izkoriščenih komaj 67 milijonov, čeprav jih je bilo na razpolago 347. Predvsem so bila prizadeta uslužnostna podjetja, ki imajo najslabše pogoje za najetje kreditov, oziroma so jim krediti praktično sploh nedosegljivi. Sama namreč ne morejo pripraviti potrebnih investicijskih programov, ki jih je treba predložiti ob zahtevi za kredit, naročiti njihovo izdelavo pa tudi ne morejo, ker so za to preveliki stroški. Razen tega manjši, to je predvsem uslužnostni obrti, ki nimajo dovolj dohodkov, da bi zmogli anuitete za morebitno odobrene kredite.

Iz tega izhodišča delamo drugo napako. Izhodišče proračun-

NEREALNA POSTAVKA

V zvezi s postavko v predlogu družbenega plana, da bomo letos povečali sredstva za pospeševanje

obrti za 10%, je poslanec Očepek menil, da je ta postavka nerealna, ako ne bomo olajšali pogoje za njihovo izkoriščanje. Da bi bila sredstva dosegljiva predvsem manjšim, uslužnostnim podjetjem, ki jih najbolj potrebujemo, naj bi po njegovem predlogu tako spremenili zvezne predpise, da bi bila taka podjetja oproščena predložitve investicijskih elaboratov. Od razpoložljivih sredstev naj bi dodelili 50% občinskim ljudskim odborom, ki naj bi imeli pravico dati ta sredstva uslužnostnim obrtnim podjetjem kot dotacijo, ostalih 50% sredstev za pospeševanje obrtništva pa naj bi delili po dosedanjih načelih.

O OBDAVČITVI DOHODKOV

Ljudski poslanec Očepek je opozoril Zbor proizvajalcev tudi na

S popoldanske skupne seje obeh zborov

Namesto prvotno predvidenih ločenih sej je bila popoldne skupna seja obeh zborov Ljudske skupščine. Prvi diskutant pa tej seji Lojze Lukač iz trboveljskega okraja je govoril predvsem o problemih, ki jih njihovemu okraju in rudarjem prinašajo določene cene premoga.

Ljudski poslanec Stanko Brečko je govoril predvsem o nekaterih problemih poslovanja komun. Prikazal je težave, ki jih je imela lani komuna v Hrastniku zaradi poznega sprejema družbenega plana in zaradi premajhnih proračunskih sredstev. Dejaj, da je bila uvedba 10-odstotnega stanovanjskega sklada velik napredek in da so pri njih uporabili 95% tega sklada, to je vsa sredstva, razen manjših vsot, ki so pritekale v sklad konec leta. Razprava je zaključila s predlogom, naj Izvršni svet predlaga Zveznemu izvršnemu svetu spremembo uporabe stanovanjskega sklada. Občine naj bi dobile pravico 10% tega sklada uporabiti za vzdrževanje stanovanjskih poslopij in sicer kot dotacije, ne pa posojila hišnim svetom.

Ljudski poslanec Anton Truden iz Ljutomer je govoril predvsem o nekaterih problemih s področja kmetijstva in gozdarstva. Menil je, da bi bilo potrebno z ustreznimi spremembami nekaterih zveznih predpisov olajšati uporabo strojev v kmetijstvu. Sedaj se namreč kmetovalcem bolj spleča uporabljati prežno živino kot stroje, s katerimi razpolagajo njihove kmetijske zadruge. S procentivno uporabo kmetijskih strojev bi hkrati omogočili, da bi s pridom uporabili tudi 400 novih traktorjev, ki jih bomo predvidoma dobili v letošnjem letu.

Dije časa se je poslanec Truden zadržal še pri obravnavanju uporabljanja skladov za pospeševanje kmetijstva in zaključil razpravo s predložitvijo resolucije, ki jo je podpisalo 22 poslancev Zborna proizvajalcev. Resolucija predlaga, naj bi ukinili prometni davek na rezan les, ki je namenjen za lastno uporabo.

Ljudski poslanec Janez Kermavger je med drugim opozoril, da sedanja delitev dohodkov ni več v skladu z družbenim upravljanjem.

O delitvi dohodkov je govoril tudi ljudski poslanec Gregor Klančnik. Pri tem je predvsem opozoril na nekatere pomanjkljivosti, ki jih razen mnogih prednostni prinaša novi predlog za delitev dohodka. Dejaj je tudi, da so gospodarske investicije v višini 1.022 milijonov velika obremenitev za republiški proračun in je poudaril, da bi povzročanje teh investicij na 1.087 milijonov, kot predlaga Zbor proizvajalcev, še povečalo že tako precejšnje finančne težave.

Ljudski poslanec Matevž Hacc je govoril o kmetijstvu in o ukrepih, ki naj pospešijo kmetijsko proizvodnjo. Po njegovem mnenju bi bilo treba več stabilnosti v naši davčni politiki, tako da bi kmet že v januarju vedel, koliko mora plačati davkov. Daje je važno čimbolj povečati potrošnjo umetnih gnojil. Omenil je tudi nepravilne takse na kmečke vozove. Ko je govoril o melioracijah pri kanalu Donava-Tiša-Donava, za katere bo treba velikanskih sredstev, je poudaril, da imamo po vsej deželi mnogo neobdelane zemlje. Daje je govoril o izračunu katastrskega dohodka ter dejaj, da bi bilo pravilno, da je ta izračun stvar republike, ker se kmetijske površine v Sloveniji po donosu ne morejo meriti s površinami v žitnodrni krajih. Treba bi bilo tudi dati kmetom dolgoročna posojila za gradnjo silosov, gnojšč itd. Tudi državna kmetijska posestva bi morala biti vzor posameznim kmetovalcem. Obširno je govoril dalje o gozdnih skladih in o njihovi uporabi. Za njim je o stanju v sektoru Hrastnik govoril Jože Klančnik ter dejaj, da zaradi ostrine instrumentov podjetje razpolaga z minimalnimi sredstvi, tako da sploh ne more misliti na obnovo dotrajanih obratov. Stanje v podjetju naj bi proučila komisija Izvršnega sveta in Narodne banke.

V razpravi je sodeloval še ljudski poslanec Franc Marinko, ki je poudaril, da so cene premoga plafonirane, medtem ko so se cene potrošnega materiala dvignile in zato so rudniki v nenakopnem položaju z drugimi podjetji. Naposled je v razpravi sodeloval še ljudski poslanec Stefan Pavšič, ki je govoril o organizaciji dela v tovarnah v zvezi z rešitvijo vprašan večje proizvodnosti in plačnega sistema.

S SEJE ZBORA PROIZVAJALCEV
Pereči problemi obrtništva

Sejo zborna proizvajalcev Ljudske skupščine LRS je začela njegova podpredsednica ing. Vilma Pirkovič. Zbor je najprej z enominutnim molkom počastil spomin pokojnega predsednika Mavricija Borca, nakar je sprejel dnevni red seje in poslušal poročilo svojega gospodarskega odbora o predlogu družbenega plana LRS za 1957. leto. Potem je prekinil ločeno sejo, da je na skupni seji obeh domov poslušal obrazložitve Izvršnega sveta k predlogu družbenega plana.

VOJAŠKI SVETI

nov izraz demokratizacije na Poljskem

Varšava, 4. febr. — Proces demokratizacije na Poljskem je našel svoj specifični izraz tudi v vojski. Spremembe v poljski vojski so se doslej zrcalile v vračanju oziroma rehabilitaciji mnogih oficirjev, ki so jih bili po krivici obdolžili in odstranili iz vojske. Rehabilitacijo oficirjev ima na skrbi posebna komisija pri CK ZDPP. Zadnji sklep glavne vojaške uprave določa, da bodo v večjih enotah upostavili vojaške svete, kar pravzaprav pomeni uresničevanje sklepev plenuma, uresničevanje nadaljnjega decentralizacije. O političnem življenju v vojski so nedavno razpravljali tudi v sekretariatu CK.

Vodstvo glavne politične uprave je sklenilo, da bodo v divizijah, brigadah, korpusih in vojaških okrožjih upostavili vojaške svete kot pomožne organe poveljstva. Njihova glavna naloga bo organizacija življenja in vzgoje v vojski. Nižje vojaške svete bodo potrjevali višji. Dejavnost sveta bo slonela na statusu, ki bo uveljavljen pozneje. V zvezi s proučevanjem političnega dela v vojski so razpravljali tudi o kritiki. Odslej bo dopuščena tudi kritika vseh pojavov in zvezi z vojaškim življenjem. Kar zadeva delo partijskih komitejev, so sklenili, da nimajo pravice, da bi kontrolirali sklepe poveljstva. V primeru nesporazuma med njimi bo spor obravnaval vojaški svet visje enote. V vojski so imeli doslej organizacijo Združene poljske mladine, ki je po osmem plenumu razpadla. Zdad so sklenili to organizacijo v vojski opravljati. Delo z mladino bo opravljal v

pridrodne politični aparat v enoti, ki je dolžan organizirati sestanke z vojniki in skrbeti za politične formacije, pomagati pri organiziranju diskusijskih skupin itd. Za zdaj mladinskih organizacij v vojski ne bodo organizirali. Izobrazba političnih aktivov bo slonela na povsem svobodni podlagi ne glede na to, ali gre za vojaške, ki so člani partije ali mladinske organizacije. Odslej tudi agitatorjev v vojski ne bodo več imenovali.

D. Solajić

Maroko in pomoč ZDA

Gradnja prvih industrijskih objektov — Vprašanje ameriških strokovnjakov na letalskih oporiščih v Maroku

Pariz, 4. febr. (Tanjug). Danes sta prispeli v Maroko dve ameriški delegaciji, ki bosta proučili odnosedne gospodarske razmere ter pripravili priporočila za ameriško pomoč temu bivšemu francoskemu protektoratu. Maroška vlada je že konec minuloga leta prosila ZDA za 37,5 milijona dolarjev pomoči, da bi zgradila vrsto industrijskih objektov. Načelnik soglasje o pomoči je že dosegla.

Francoska gospodarska pomoč Maroku bo znašala letos samo nekaj 17 milijonov frankov.

Razen gospodarske delegacije strokovnjakov zunanega ministrstva je prispel v Rabat tudi namestnik državnega sekretarja za afriška vprašanja Joseph

Hammarskjöldova intervencija po umiku Izraelcev z egiptovskega ozemlja?

Kairo, 4. febr. (Reuter). Kakor poročajo iz New Yorka, bo generalni sekretar OZN Hammarskjöld, brž ko se bodo izraelske čete docela umaknile z egiptovskega ozemlja, potoval na Blizni vzhod. Generalna skupščina je večeraj že šestič zahtevala takojšnji umik izraelskih čet s področja, ki so ga bile zasedle med napadom na Egipt. Prav tako je sprejela resolucijo, ki zahteva naj Hammarskjöld ob posvetovanju z Izraelom in Egiptom uve-

lji ukrepe, ki določajo, da je treba spoštovati določbe sporazuma o premirju iz leta 1949, varnostne sile OZN pa da je treba razporediti na obeh straneh demarkacijske črte, predvsem na področju okrog Gaze in ob Akabskem zalivu.

Medtem je poveljnik varnostnih čet OZN general Burns prišel iz El Balaha v Kairo. Tu se je sestaj z egiptovskimi funkcionarji. Razgovori so se nanašali na sklepe Generalne skupščine OZN. General Burns bo bržkone v kratkem odpotoval tudi v Izrael na sestanku s poveljnikom oboroženih sil generalom Dajanom. Menijo, da bo na tem sestanku protestiral proti temu, da so izraelski vojniki minuli petek streljali na patrolno varnostnih sil. Hkrati naj bi znova terjal neuradni umik Izraelcev na drugo stran demarkacijske črte.

Egiptski tisk pa še nadalje izraža nezadovoljstvo spriči sklepov Generalne skupščine OZN. Današnji »Al Misa« pravi, da bi privolitev v zahtevane ukrepe pomenila »podpore napadalcem, ki so zasedli ozemlje drugih dežel in zdaj za ceno svojega umika terjajo neka poročila«. Časnik sodi, da je stvar OZN, da odločno in konstruktivno ukrepa ter prisili Izrael, da umakne svoje čete z egiptovskega ozemlja. Če se bo spremenila naloga, ki jo morajo izpolniti varnostne sile OZN, zaključuje časnik, bo prišlo do resnih težav, ki bi lahko spravile v nevarnost svetovni mir.

Že drugič v Bruslju

Brusel, 4. febr. (Reuter). Tu so se letos že drugič sestali zunanji ministri Belgije, Zahodne Nemčije, Italije, Luksemburške in Nizozemske ter državni minister v francoskem zunanjem ministru Faure, da bi premaknili z mrtve točke nekatera vprašanja v zvezi z ustanovitvijo Skupnega trga in Evroatoma. Na sedanjem sestanku razpravljajo konkretno o razširitvi Skupnega trga na prekmorska področja dežel, ki se udeležujejo konference, o vprašanju carinskih pristojbin, o kmetijskih in drugih vprašanjih. Belgijski zunanji minister Spaak, ki predseduje konferenci, je po današnji seji izjavil, da so se praktično sporazumeli o kmetijskih vprašanjih in o zunanjih tarifah skupnega trga.

Izrael trdovratno vztraja pri poročitvah

Jeruzalem, 4. febr. (AFP). Izraelska vlada je pripravila deklaracijo o svojem stališču nasproti najnovjšima resolucijama OZN. Predstavnik izraelskega zunanjega ministrstva je potem novinarjem izjavil, da vlada, kar zadeva umik čet z egiptovskega ozemlja, strdno vztraja pri svojem stališču, obrazloženem v resoluciji, ki ga je 23. januarja sprejel izraelski parlament. To pomeni, da Izrael ne namerava upoštevati najnovjših resolucij OZN ter da hoče obdržati svoje čete na zahodni obali Akabskega zaliva in v Gazi. Predstavnik izraelskega zunanjega ministrstva je še pripomnil, da je vlada sprejela ta sklep, ker ni dobila poročev, da bo Egipt ustavil sovražnosti in opustil pomorsko blokado proti Izraelu.

Velika udeležba na volitvah v Romuniji

Bukarešta, 4. febr. (Tanjug). Včerašnjih volitev se je udeležilo nad 99 odstotkov vpisanih volivcev. Za kandidate Fronte ljudske demokracije je glasovalo nad 98 odstotkov volivcev in je bilo vseh 437 kandidatov izvoljenih.

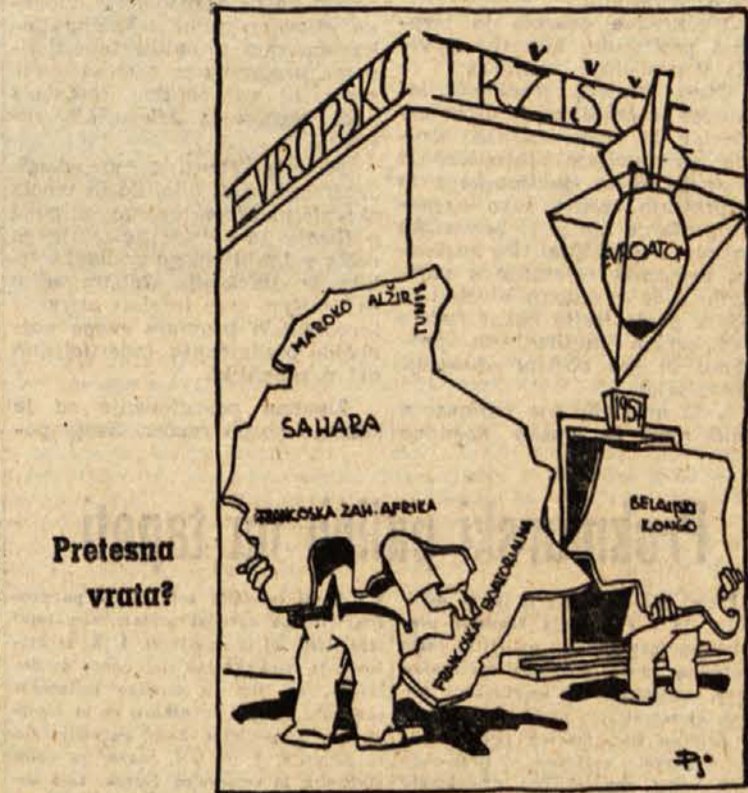
OBNOVLJEN PROMET SKOZI MADŽARSKO

Praga, 4. febr. Kakor poroča radio Praga, je bil danes po lanskim oktoberskim dogodkom ponovno vzpostavljen železniški promet na progi Berlin—Praga—Budimpešta—Beograd—Sofija.

Pomoč ZDA Pakistanu povzročila sedanje stanje v sporu zaradi Kašmira

New Delhi, 4. febr. (Tanjug). Indijski ministrski predsednik Nehru je tu na volilnem zborovanju v govoru o zahtevah Pakistanu, naj bi poslali v Kašmir čete OZN, rekel, da Indija ne bo dovolila, da bi katerakoli tuja sila stopila na njena tla. Pripomnil je, da Indija ne bo privolila, da bi kašmirska vprašanje obravnavali z vojaško silo in da tudi nikogar ne bo napadla. Prav tako pa ne bo privolila v takšno uvedite tega vprašanja, ki bi škodovala ljudstvu Kašmira.

Sedanje stanje kašmirskega problema, je dejal, je povzročilo pošiljanje ameriške pomoči Pakistanu. Nehru meni, da se je postavil Varnostni svet, ki obravnava Indijo kot obtožnica, na takšno stališče zato, ker se je Indija z svojo prejšnjo politiko odvijala nekaterim članom Sveta in

Pretesna vrta?

Z VSEH STRANI SVETA

Do zaostribe odnosov je pripomogla arexacija direktorja avstrijskega manjšinskega lista za pokrajino Zgoranje Adilže dr. Volggerja, ki je postavljen pred sodišče zaradi dejavnosti proti integriteti italijanske države.

MAGNANI SE JE PRIDRUŽIL NENNIJEVIM SOCIALISTOM

Rim, 4. febr. (Tanjug). Kongres Zveze neodvisnih socialistov je danes sklenil pridružiti se socialistični stranki Italije. Po razpravi o referatu Magnanija je na kongresu prevladovalo mnenje, da je položaj za združitev socialistov dozoril in da bo Zveza neodvisnih socialistov največji pripomoček k temu, če se pridruži Nennijski socialistični stranki. Drugi ustanovitelj Zveze neodvisnih socialistov Cucchi je pred kratkim vstopil v Saragatovo socialno demokratsko stranko.

SPOPAD S POLICIJO IN VOJSKO V SULMONI

Sulmona, 4. febr. (AP). — Tu so nastali novi neredi. Z vzkliki »Ven iz mesta« je množica napadla policijo, potem pa je vojsko, ki jo je policija poklicala na pomoč. Policija je uporabljala solzilne bombe. Ranjenih je bilo precej civilistov ter nekaj vojakov in policistov. Demonstranti so zažgali nekaj policijskih kamionov. V mestu traja še vedno splošna stavka v protest proti vladnemu ukrepu, da bodo Sulmoni odvzeli položaj sedeža vojaške oblasti. Mesto Sulmona v Južni Italiji šteje okrog 20.000 prebivalcev.

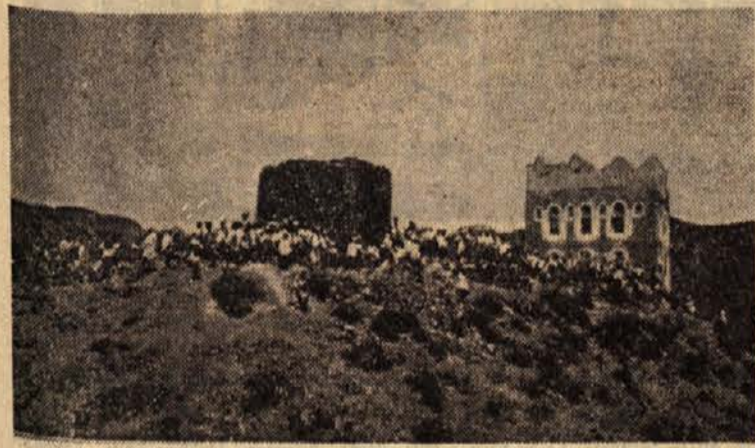
VELIKA BRITANIJA VOJAŠKA LETALA ZA INDIJO

London, 4. febr. (Tanjug). — Indijsko vojno letalstvo je naročilo v Veliki Britaniji 63 bombnikov na reaktivni pogon »Canberra«. Pogodba o tem so sklenili prejšnji teden. Indijski piloti bodo v kratkem prišli v Veliko Britanijo, kjer se bodo izoblikovali za pilotiranje reaktivnih letal.

OB VPRAŠANJU AMERIŠKE GOSPODARSKE POMOČI ZAOSTALIM DEŽELAM

Ameriški kmetijski presežki

Presežki kmetijskih pridelkov so postali ena izmed osnovnih značilnosti visoko razvitega kapitalističnega sistema v gospodarstvu ZDA. V zadnjih dneh, ko se je znova razširila razprava o gospodarski pomoči nezavišnim državam, pogosto omenjajo te presežke kot eno izmed vzrokov, iz katerih naj bi se črpala sredstva za pomoč.

Dala, središče enega izmed upornih arabskih plemen v Adenskem protektoratu

velika gospodarska kriza. Zitne zaloge so se v obdobju 1929—1932 povečale od 85 na 359 milijonov bushelov (1 bushel je 35,24 litra), bombašne zaloge pa od 3 na 10 milijonov bal. Cena žita je padla od 1,45 dolara na 83 centov, bombaža pa od 19 na 7 centov za funt (0,454 kg).

Subvencije rešujejo farme

V marcu 1933 je na novo izvoljeni demokratični predsednik F. D. Roosevelt predlagal Kongresu dvajset zakonov, ki so postali osnova njegovega New Deala in so legalizirali intervencijo države v gospodarstvu. Med njimi je bil eden najvažnejših Farm Relief Act (zakon o podpori kmetijstvu), ki je določil, da bo vlada z dvema milijardama dolarjev subvencionirala cene kmetijskih pridelkov. Zakon je obenem prepisal hipoteke, ki so ležale na 40% vseh ameriških farm na državno breme.

Obe določili sta okreplili strogo kmetijstvo in znova dvignili kmetijsko proizvodnjo na približno enako raven kot pred krizo. Subvencije pa so povzročile, da so se začeli v državnih skladiščih kopičiti prvi kmetijski presežki. Tehnika subvencij se je uspešno izkazala leta 1937, ko je ame-

riškemu gospodarstvu znova grozila kriza. Vojne potrebe so pozneje nekoliko zmanjšale množične zaloge vkladiščnih presežkov, vendar se je leta 1946 količina zalog spet nevarno večala. To je trajalo vse do leta 1949, ko bi se moral po predračunih zaključiti gospodarski ciklus, ki ga je deflacija formirala druga svetovna vojna. Cene kmetijskih pridelkov so res že padle za 12,5% in se je administracija pripravila na nove ukrepe. Začetek krojevske vojne pa je spet deformiral ciklus, ker je preumiril gospodarstvo nazaj v vojaško smer. Po zaključku spopada se je nadaljevala normalna prosperiteta, ki je dosegla svoj vrhunec v letu 1955 in v prvi polovici 1956.

Sodobni posegi

Seveda se je od 1933 do 1957 prvotni, razmeroma enostavni način državne intervencije v kmetijstvu precej spremenil. Zdad zagotavlja država farmarjem tako imenovane paritetne cene, ki jih določajo z izračunavanjem povprečnih cen v zadnjem desetletju. Vsako leto objavi država posebno listo, kolikšen odstotek paritete bo plačevala za določeno vrsto pridelka. Vlada ustanova CCC (Commodity Credit Corporation — družba za blagovni kredit), ki jo financira država, izvaja farmarjem v pomoč dve vrsti operacij:

1. Farmar lahko izroči svoje pridelke skladišču CCC, ki mu v zameno za te ugodnosti mora farmar upoštevati plan setvene površine, ki ga določijo državni organi. Izdajajo ga na osnovi količin, ki jih bo pri vsaki vrsti pridelkov potrebovala država. S tem preprečujejo, da bi farmarji iz tržnih razlogov spremenili sortiman pridelkov. Količino pridelkov na trgu pa omejuje država z »marketing Quotas«, posebnimi dajatvami, ki jih mora farmar plačati, če je prekoračil predvideno prodajo. (Dajle prihodnjič.)

* Našteta ekiklana nihanja veljajo tudi za industrijo, vendar pridejo v kmetijstvu zaradi nižje organske sestave kapitala mnogo bolj do veljave.

BENO ZUPANCIĆ

Od El Kantare do El Ariša

(Zapiski s poti, 10. do 17. januarja 1957)

se obeljene še zmeraj tesno prepletajo z okostjem nekdanjega vozila.

Ob tej poti najdeš vse, kar si moreš misliti: čevlje, obleko, čelado, glavniki, municijo, mine, zobno kremo, vozni listek, radijski aparat, hladilnik, kolo, preprogo, vozni red, koran, prometne predpise, lepke in letake, zabavni magazin, naočnike, otroško igračo — vse razen človeka. Ta se je umaknil, čimdlje je mogel, od ceste in od smrti. Ziva bitja so kakšen jastreb, izgubljena kamela, krdelo podivjanih psov, ki se lačni vlačijo po puščavi, potem ko so do kosti oglodali svoje mrtve gospodarje.

EL BARDAWIL

Jutri — kakor da ni videlo vsega tega. Morje se valj čez podvodne pragove in razpenjeno udarja ob obalo — peščeno, sprano, posrebreno od komaj opaznih drobcev školjk in polžev. Ponoči je bilo slisati kakor divjanje neštetih vlakov, ki bi radi dohiteli jutro.

Zdi se, kakor da ni res. Kakor da niso tod že stokrat pustošile vojske. Kakor da ni tu nekje na zahodu pokopana starodavna Pelusa. Pol kilometra od obale vihra na peščinem griču

znašli trije beduini, ki so prišli kdo ve od kod in prosijo za hrano. Vojaki so jim prinesli kruha in konzerv. S tem odidejo in se čez čas vrnejo še po ključ za konzerve. Njihovi obrazi so temni, skoraj pretemni za Azijo. Telesa kistata in koščena, njih nasmehe težak, pogled nezaupljiv, njihove besede, ko se zahvaljujejo, so hitre, zamolkla, vdane. Njihova obleka je zakrpan burnus, umazan šal, ovit okoli glave in pas, za katerim nosijo vse, kar imajo: mehur s tobakom in morebiti vžigalico. Ko odidejo po pesku, neslišno, kakor so prišli, ostane za njihovimi bosimi nogami rahla sled, ki je čez kako uro ne bo več.

Povzpnem se na hrib živega peska: na zavetrni strani polzi po strmini kakor olje. Na severu imam pred seboj plavi Mediteran, ob progih taborišče, na jugu in na vzhodu pesek, sem ter tja posejan z revnim rastlinjem. Na severovzhodu je zelenja nekaj več — tam je El Ariš, glavno mesto Sinajskega polotoka. V palmovem gaju, ki mi zastira pogled na mesto, so še izraelske čete. Na sosednjem griču vihra zastava miru, tam čez pa imajo dovolj časa, da uničijo vse, kar bi utegnili biti še komu koristno. Kdaj pa kdaj se iznad palm sunkovito dvigne oblak dima. Kdaj pa kdaj prinese veter tudi bobnenje. Umikanje po načrtu jih naravnost vzpodbuja k uničevanju po načrtu.

Strážar ob zastavi dvigne kdaj pa kdaj daljnogled k očem in opazuje. Kdo ve, kaj razmišlja? Morebiti o vojni, ki je ni več, ki je pa še vedno tako pričujoča. Morebiti objuja spomine. Kljub temu da ima komaj dvajset let, se utegne še spomniti česa podobnega doma.

STARO IN NOVO V PRAVLJICAH O LETNIH ČASIH

MIRA MIHELIC: ŠTIRJE LETNI ČASI, MLADINSKA KNJIGA 1956

Knjiga pravljic Mire Miheličeve, kakršnega riše in pripoveduje v tej knjigi bodisi malemu Puhku ali njegovima bratcema in z njimi pač vsem kratkosrajčnikom, ki tako strašno marajo take reči, razpada sam od sebe v dva med sabo povsem ločena dela: v običajni pravljici svet, v katerem najdemo vse, kar smo že tolikokrat srečali pri domačih in tujih pravljicarjih, in ono novo, kar je domišljeno, današnje in samo Miheličino. To drugo je v primeri s prvim skromno: morda dve, tri pravljice (Crna kraljica, Prijatelj na ledeni plošči, okvirni zgodbi za knjigo

o Puhku, ki živi v svetu pravljic, dokler mu ne zrastejo lasje) in nič več. Kljub temu pa kaže knjiga pisateljicinih posluh za to novo: zaveda se, da je starim pravljicarskim rekvizitom odzvonilo, da mora današnji pisatelj sicer z istim čarom in istim poslušom in vživetjem v pisani svet otroške fantazije, a vendar drugače bajati kakor pravljicarji pred dvajsetimi in še več leti.

Posluh za novo je opaziti v že omenjenih pravljicah, zlasti v pravljici o črni kraljici, ki, ošabna in prevzetna, ni hotela biti

zi z drugim, do pravega sožitja med njima pa le noče in noče priti. Neenotnost, ki je tako nastala, pa ni nikomur v prid in vzbuja občutek nedovršenosti.

Druga vrsta pravljic Mire Miheličeve živi iz prebogatga vira ljudskega blaga, pravljice, pripovedk, basni. Pri tem studencu je avtorica zajela snovi za nekatere pravljice, med njimi ono o Kurentu, o zakladu — premoğu pod goro Kaligo, o morski deklici in ribiču, sem bi končno pristeli tudi pravljici o žabjem kralju in o polžu, ki ni maral hišice.

precej formalna; razen dveh, treh, ki so časovno vezane kot »Novoletno popotovanje«, »Deklica Vesna in Puhek« ali »Puhek doživlja kresno noč v gozdu«, so ostale pravljice kot celota vsaka zase in nasilno postavljane v ta ali oni letni čas, kakor povezuje pravljice s stavki kot: ta pravljica je žalostna, povem vam drugo, k enotnosti knjige pripomore bore malo. To poslednje kaže na značilnost Mire Miheličeve kot pisateljice za otroke: pripoveduje jim pravljice, pripoveduje v svojo živahno domiselnostjo v spročenem, a vendar malo literarnem stilu, ali pa oživlja s pravljicnim nadihom drobna otrokova doživlja. V obeh primerih pa so zmeraj to pravljice za otroke. Za otroke kljub uvodnim pomislekom o sodobni pravljici, pravljici, ki bi s čarom in pozijo govorila o današnjem svetu današnjemu otroku — Mira Mihelič obljublja tak tekst, svoje namere pa s to knjigo žal ni izpolnila. Ne po vsebini in ne v obliki.

Knjigo »Štirje letni časi« je ilustriral France Mihelič. Njegove podobe dajejo knjigi še posebno cenno. Top

Knjige in revije

PREJELI SMOVOCENO:

France Bevk: OTROSKA LETA. Bevkovo izbrano mladinsko delo. Ilustriral Stefan Planinc. Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani 1956. Strani 121 + (III), M 8.
Cvetko Golar: CEZ LOKE IN PO TOKE. Ilustriral in opremil Maksim Gaspari. Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani 1956. Strani 99 + (V), 8.
Anton Grad: FRANCOSKA VADNICA. Prva stopnja. Za 5. razred gimnazije. Ilustriral Aleksander Horvat. Založila Mladinska knjiga v Ljubljani 1956. Strani 249 + (VII), 8.
N. V. Gorolj: REVIZOR. Komedija v petih dejanjih. Prevredil Ivan Prijatelj. Priredila Silva Trdina. Knjižnica Kondor, izbrana dela iz domačine svetovne književnosti, zv. 7. Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani 1956. Strani 117 + (III), 8.
NEBO NAD NAMI. Napisal Pavle Kuvanec. Ilustriral akad. slikar Mirko Leber. Knjižnica Cebelica zv. 36. Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani. Brez paginacije.
Rutherford Montgomery: RUMNOOKI. Prevredil Pavel Holeček. Ilustriral H. Becker-Berke. Opremlil Aleks Horvat. Knjižnica Sinjega galeba. Zvezek 38. Izdala Mladinska knjiga v Ljubljani 1956. Strani 126 + (II), 8.
G. Karaslavov: KRISTAVEC, Roman. Iz bolgarskega prevedel M. B. Opremlila M. Rojce. Založila Drž. založba Slovenije v Ljubljani 1956. Strani 229 + (III), 8.
MLADA POTA. Revija za mladino. V. letnik. Izdaja Centralni komite Ljudske mladine v Ljubljani. Štev. 4.
KNJIGA ST. Glasilo slovenskih založb. Leto V, štev. 1. Za slovenske založbe izdaja Cankarjeva založba v Ljubljani. Opremlil Uroš Vajgala.
KNJIŽEVNOST. Mesečni časopis. Godina XII, januar 1957, broj 1.

NAŠA GLOSA Domač film v domačih kinematografih

Leto za letom se privajamo tujim filmom, vsem po vrsti: začeli smo s sovjetskimi, ki nam jih je bilo po nekaj letih preveč, potem pa kar vsem in vsakemu, ki je prišel iz Zahoda. Do sedaj smo se na to tujo hrano navadili, navadili kar preveč in nič ne kaže, da bi jo bili pripravljeno pogrešati. In to kljub...

Da, kljub domačemu filmu. Prava redkost je že, da sreča domač film kjerkoli izven republike, kjer so ga posneli. V tujini še mogoče, doma pa presneto redko. Tudi če se to ali ono podjetje za odkup filmov odloči za jetje za odkup filmov, je njegova usoda v kinematografih namoč nezavidljiva: odmerjeno mu je malo prostora in kratko življenje.

Statistika o obisku kinopredstav v lanskem letu v ljubljanskem okraju beleži okrog 600 predstav domačih filmov in preko 13.500 predstav tujih filmov. Trajačično je to toliko bolj, ker so prav sramotno usodo doživeli v ljubljani nekateri filmi, ki bi po svoji vrednosti zaslužili vse kaj drugega. To sta zlasti filma črnogorski »Zli denar« in hrvaški »Veliki in mali«, torej dva povsem dobra filma, ki sta bila od strokovne kritike in na Puljskem festivalu — pa tudi v republikah, kjer so ju posneli — ne samo dobro ocenjena. In vendar: najmanj gledalcev sta imela v lanskem letu v Ljubljani prav ta dva filma! Stevilka je zelo zelo skromna: od 1500 do 2000 gledalcev!

Gornji podatek je žalosten že sam po sebi. Se slabše pa je, če pomislimo na mnogo lepšo usodo nekaterih tujih, po kvaliteti dokaj slabših filmov, na sloves, ki se dokaj neuteumljeno širi o vseh domačih filmih, ki jih ne gre gledati že zato, ker so domači itd. Medtem pa vendar proizvodnja domačih filmov raste, raste in terja tudi primerne eksploatacije. Ne samo zaradi finančnih reči, gre tudi za vpliv tujih filmov na naše gledalce, na vpliv, o katerem premalo razmišljamo in ki bi ga kazalo nadomestiti. Tudi v tem oziru mora odigrati domač film svojo vlogo. Zato pa potrebuje kinematograf in obiskovalce... in zaščito!

Zakonska zaščita domačega filma je zares potrebna. V to lahko vsakega prepričajo naši filmski sporedi, kopica uvoženih filmov in politika naših kinematografov, ki domačim filmom prepošto obide. Nekatere take zakonke predpise, ki so jih terjale razmere in potrebe, že imamo. Po temeljnem zakonu o filmih morajo kinematografi predvajati tudi kratak film (na žalost ta kratki film često zamenjajo reklame in diapozitivi, od katerih kinopodjetja pobirajo najemnino!) predpisana je kvota za uvod tujih filmov, nekatere filme je mogoče uvoziti le proti zamenjavi za domač film, obstaja pravilo, da se domač film predvaja dokler obisk v treh dneh ne pade na 40 % mest v dvorani itd.

Zares: za domači film premalo skrbitimo. Zanj kljub zakonskim predpisom, besedam o pomenu filma, mukam in stroškom, ki so v zvezi z domačim filmsko proizvodnjo, dostikrat ni ne prostora ne gledalcev ne propagande in ne razumevanja!

France Mihelič: risba k pravljici »Golobček«

podobna svojim podložnikom in se je zato tri dni in tri noči umival v slanem jezeru, da je njena polt postala bela — še več pa je tega v uvodni pravljici o štirih letnih časih, v Novoletnem popotovanju, v pravljici, v kateri doživlja Puhek kresno noč v gozdu in v že omenjeni sklepnii pravljici. Toda pisateljica ostaja nekako na pol poti: en svet se dru-

Te pravljice so že sama zase lepe in privlačne tako za male kot za velike ljubitelje pravljic, zastavljajo pa vprašanje zapisovanja, prirejanja in prenašanja ljudskih pravljic. Toda to ne sodi več v okvir tega zapisa o knjigi. Pisateljica je svojo knjigo razdelila v štiri poglavja in v vsak letni čas postavila po štiri pravljice. Ta razdelitev pa je

Akademski pevski zbor v gosteh v Trbovljah

V prekrasnem novem Delavskem domu v Trbovljah je gostoval v nedeljo, 27. januarja, Akademski pevski zbor »Tone Tomšič« iz Ljubljane pod vodstvom dirigenta Radovana Gobca. V okviru trboveljskega Studenskega festivala je izvajal celovečerno kantato skladatelja Matije Tomca »Stara pravda« na besedilo pesnitve Antona Askerca. Sodelovali so še: baritonist Andrej Strukelj Andrejev, basist Janez Triller, recitator Janez Rohaček in pianist Pavel Šivic. Koncert je bil v gledališki dvorani doma. Dvorana je bila zasedena do zadnjega sedeza.

Skladatelj je moral rešiti nedvomno celo vrsto nelahkih vprašanj, da je glasbeno obvladal Askerčeve pesnitve. Iz tega, kako jih je reševal, se dobro vidi, da je hotel ustvariti delo, ki bo razumljivo in zanimivo tudi all predvsem za širše občinstvo. Da se mu spričo dolgega teksta skladba ne bi časovno preveč raztegnila, je posegel po recitatorju. Uvaja ga vselej tako, da je njegov nastop utemeljen v poetični situaciji in ga tudi v glasbo večje vpleta. Recitator je prvi element, ki ni običajen v glasbenih stvaritvah te vrste. Drugi tak element je klavir. S tem, da se je skladatelj odločil za klavir namesto orkestra, je sicer zelo poenostavil pogoje izvedbe, povzročil je pa tudi v zvočnem pogledu včasih kar preobutno nesorazmerje med mogočno zborovsko maso ter instrumentalno spremljavo; tudi od poslušalca zahteva klavir več sprejemljivosti in fantazijske moči. Delo je vkopano v tradicionalni harmonski svet, njegov melodični jezik je preprost, občutljivo razumljiv; vse to nam daje čustviljiv, monumentalni značaj; tu in tam je glasba s kakšno starinsko potezo še posebej približana vzdusju časa kmečkih punitov. Zelo srečna je bila skladateljeva zamisel, da si je vzel za

nekačen vodilni motiv, s katerim je prepletel celotno delo, napovedal v vkup, le vkup, uboga gmajnas, tako, kakor si je tudi Askerc sam vzel te besede v geslo pesnitve. Edina občutnejša pomanjkljivost je v ritmičnem poteku: tekst je uglasben pretežno od verza do verza v tem smislu, da so za verz kratki postanki, a pri enjambementih (kadar prestopa stavek v naslednji verz) učinkuje to nenavadno enolično in utruja-

joče, zlasti še, če poje solist (odstavka Knežji kamen in Tabor); nasprotni primeri so, toda so žal mnogo redkejši. Najmočnejše je delo v svoji gradnji: skoraj da ni dveh odstavkov z enako zasedbo; oblike so pestre; stopnjevanje je lepo speljano k vrhuncu do tik pred koncem; v enako mernem, naravnem utripanju si sledijo muzikalno bolj in manj zanimivi odstavki; tako so med boljšimi prvi, tretji, peti (Tlaka,

Fran Tratnik: Rudarji (perorisba 1909)

LJUBLJANSKI KONCERTI

Gostje in domačini

Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije (solist Hans Leygraf, dirigent Zvonimir Ciglič; 28. januarja 1957). Osterčevi Klasični uverturi, s katero se je koncert začel namesto z napovedano Kozinovo Baletno suito, je bil dirigent v fraziranju, oblikovni izdelavi in muzikalni vsebini kos. Osterčeva glasba mu je po občutju gotovo blizu in pozornemu poslušalcu je povedal ne-

Pianist Hans Leygraf

kaj o nji (in z njo), čeprav jo je vsled zamene moral hitro pripraviti.

Frančkova simfonija — bila je zaključna točka koncerta — je eno tistih del, ki se po površni presoji zdijo za izvajalca-dirigenta lahka, hvalečna, takšna, da morajo že kar sama po sebi povzročiti zaželeni učinek; toda od blizu, ko se lotite dela, ta varljivo izgine in pokaže se, da je ravno nasprotno, kot se je zdelo; korak za korakom se pojavljajo nove zanke in problemi. Pri tej simfoniji ni samo to, da je njena glasbena govorica tako poljudna, da se skriva v tem nevarnost trivialne in rahlo dolgočasne izvedbe; mnogo skritih obrazov ima in težko je vse izoblikovati; ker se tolmači na tako mnogo različnih načinov, se za njeno izvedbo še ni izbrusil splošneje veljaven recept, ki zagotavlja v vsakem primeru vsaj srednje dober rezultat. Zbog tega je ta simfonija preizkušnja za slehernega, a prav težak problem za vsakega mladega dirigenta. Zahteva veli-

ko čustvenega žara, zanosa, vendar to še ni vse; potrebna ji je tudi neskončna občutljivost, rahlost, odtenjevanje. Dirigent Ciglič je vložil v izvedbo mnogo temperamenta, impulzivnosti, afekta in je s te strani gotovo zadostil zahtevam. Ni pa še zgrabil tistega drugega tečaja simfonije, njene odvrtnosti od življenjskega vrveža, zagreznjenosti v svojstven osebni svet. Tako je bila njena vsebina v tej izvedbi šele nekam enostransko oživljena.

Toda treba je presoditi izvedbo tudi z druge strani: za dirigenta, ki je ne samo mlad, ampak je imel tudi res še zelo malokdaj priliko koncertirati z dobrim orkestrom, kakršen je naš, pomeni ta koncert nedvomno pozitiven rezultat in uspeh. Zvonimir Ciglič je prava dirigentska kri in ima tudi znanje. Zato mu je treba nuditi več možnosti, da se bo kot dirigent razvil.

Pianist Leygraf je upravičeni sloves, ki si ga je že zgradil pri nas, utrdil z močno novo vkladno. Beethovna interpretira tako, da nikjer ne krši predpisov o »stilenem« izvajanju klasičnih kompozicij, natančno, z brezhibnim obvladanjem predloge, v klasični ritmični enakomernosti, brez odzvezovanja in dodajanja, brez romantičnega veriženja fraze — in vendar brez »klasičnosti« dolgočasja, brez akademičnosti, zapetosti, živo, povedno, čustveno prežarjeno, z napetim potekom, navdušeno in navdušujoče. Nedvoumno znak talenta je to, da je ubiral tako naravnost, brez omahovanja to pot, ki drži med omenjenima skrajnostima, to gostijo in neobrzanostjo, in je kaj ozka.

V sredo, 30. januarja, so gostovali v veliki filharmonični dvorani ansambli in solisti zabavnega programa Radia Zagreb pod vodstvom dirigenta Ferda Pomykala. Nastopili so: Zabavni orkester in Mali plesni ansambel v raznih sestavah, pevka Skupina Dalmatincev, pevca solista Mirjana Dančuo in Zvonimir Habjanec ter solisti na klavir, električno kitaro, flavto in tolkalni instrument bongos. Kvalitetno pripravljena in pestra prireditve je nudila občinstvu mnogo zadovoljstva.

Rafael Ajlec

ZANIMIVOSTI NAŠEGA KNJIŽNEGA TRGA

»BELA PUŠČAVA«

Na koncu te več kot tri sto strani obsegajoče knjige so kratki biografski podatki o devetnajstih članih znane norveško-švedsko-angleške znanstvene ekspedicije, ki je v letih 1949—1952 prebila

dve zimj in troje poletij v ledenih puščavah Antarktike. Tam beremo, da je pisec tega prezanimivega dela, ki je pred kratkim z bogatimi ilustracijami na posebnih prilogah izšlo pri zagrebški »Kulturi«, namreč Norvežan John Schelderup Glaever, bil od začeta mornar, pozneje pa vojak, častnik, zrakoplovec in strokovnjak za polarna področja, kjer je prebil precej let svojega življenja. Od leta 1948 je na čelu enega izmed oddelkov Norveškega polarnega inštituta. Bil je vodja omenjene ekspedicije na južno celino. O doživetjih v Antarktiki je napisal v obliki dnevnika to zanimivo delo, ki je leta 1952 izšlo v Oslu pod naslovom »Maudheim. To ar i Antarktis«, v hrvaščino pa ga je prevedel Petar Mardešič.

Kaj je gnalo odločne raziskovalce (trije so pustili tam svoja življenja in jim je knjiga tudi posvečena) večnega ledu proti južnemu polu? Nič več in nič manj kot to, da bi ugotovili, kaj se dogaja z antarktičnim ledom. Učenjak se namreč zadnje čase vedno dolocneje ugotavljal, da Zemlja postaja toplejša, to pa so spravljal v zvezo s spremembami v ledenem pasu Antarktike. Priprave za to antarktično ekspedicijo so trajale dalj časa. Bila je pa ena najmoderneje opremljenih ekspedicij v zgodovini.

Knjiga seveda ni zbornik znanstvenih izsledkov, ampak več kot zanimiv dnevnik te drzne ekspedicije, popularno delo, iz katerega pa kljub temu trpamo vse mogoče temeljne podatke o tej še ne do konca raziskani celini. V poglavju Dežela kraljice Maud so na kratko podana dosedanja raziskovanja Antarktike, kateri se je prvi čisto približal znani raziskovalec James Cook 17. januarja 1773. leta, za njim pa ekspedicija Rusa Fadeja Janjevica Bellingshausena 16. januarja 1820. leta. Kasneje, v minulim in tem stoletju, so Antarktični raziskovalci številne ekspedicije, zlasti angleške, pa tudi škotske, norveške, ameriške in nemške. Knjigo poživlja okrog pedeset originalnih fotografij in skic in zemljevidov. Založila smo lahko resnično hvaležni, da nam je za objavo tega dela omogočila vpogled v ta tihi, beli in še neraziskani svet.

T. P.

Rafael Ajlec

PAPIR boleha ko ljudje

Glavno mesto sosednje Italije ima mnoge zgodovinske znamenitosti in kulturne spomenike, vendar je v Rimu, mestu ob Tiberi, med najbolj zanimivimi rečmi tisto, kar se skriva za napisom »instituit za patologijo knjige«, torej neke vrste bolnica za papir.

Kako pravzaprav papir boleha? Zdravniki papirja, enega najbolj uporabljenih sredstev sodobne civilizacije in kulture, pravijo o teh boleznih, da nastanejo zaradi slabe »teslesne« sestave, zaradi učinka kužnih klic, pa tudi zaradi potresa, požarov in predvsem starosti.

Ker potrošnja papirja po svetu narašča iz dneva v dan, ljudje ne izdelujejo samo najboljšega papirja, marveč tudi slabše vrste, zato časopisni papir porumeni, potemni in začne pod vplivom

prahu in sončnih žarkov razpadati. Temu papirju torej ni rešitve.

Prav tako ni mogoče rešiti papirja, če nastanejo bakterije kot paraziti v odpadkih krp ali starega papirja, ki iz njih izdelujejo novega. V proizvodnem procesu pridejo bakterije v zelo ugodno temperaturo in primerno vlago, zato se naglo razvijajo. V rimskem inštitutu pravijo temu pojavu »dedna« bolezen.

S papirjem se hranijo številne glivice in žuželke, ki ga kaj rade napadajo. Strokovnjaki poznajo 67 različnih žuželk, ki »živijo« od papirja. Zelo nevarni so termiti, bele mravlje. Nekaj milijonov takih mravelj kaj kmalu uniči lepo knjižnico. Mnoge žuželke se vtihotapijo v knjigo in potem se začne zajedalsko živ-

ljenje, saj mrčes prevrta včasih pravcate predore skozi vrsto knjig na polici.

In še druga bolezen. Neizkušeni knjižničarji ne pripisujejo posebnega pomena vijoličastim, rdečim, zelenim in rumenim lisam na knjižnih listih, to njihovo malomarnost pa morajo knjige kaj kmalu drago plačati, zakaj v teh lisah pogosto živijo pravcate kolonije glivic, ki uničujejo papir. Take knjige je treba čimprej ločiti od drugih.

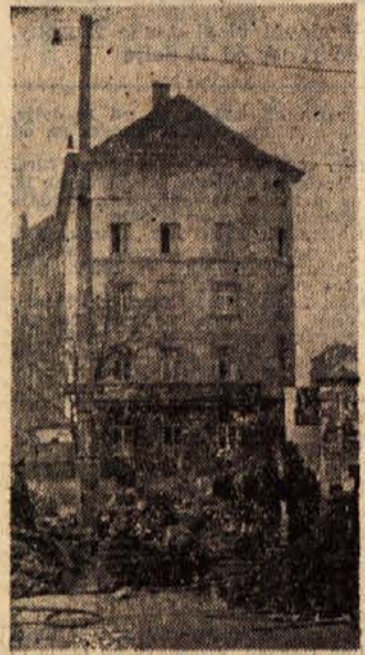
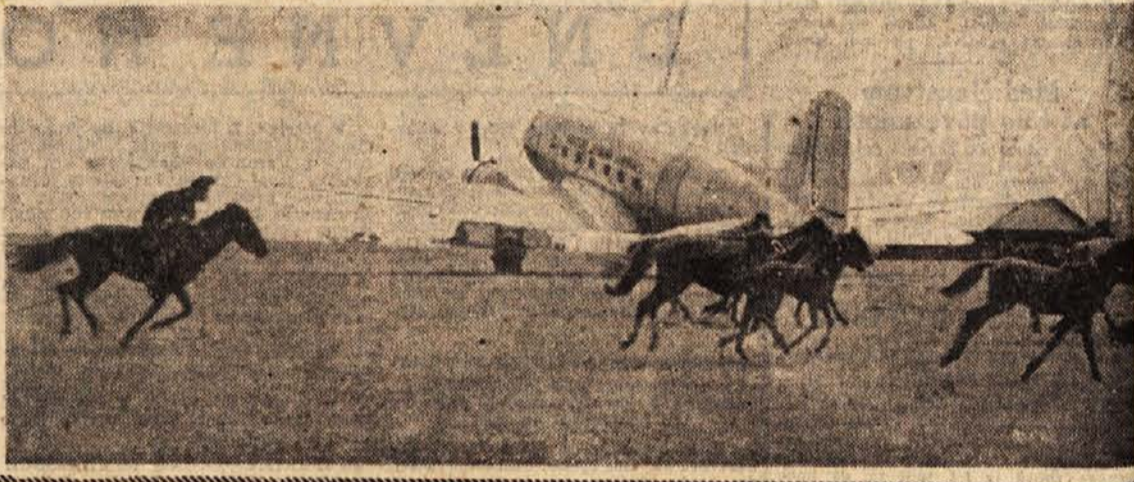
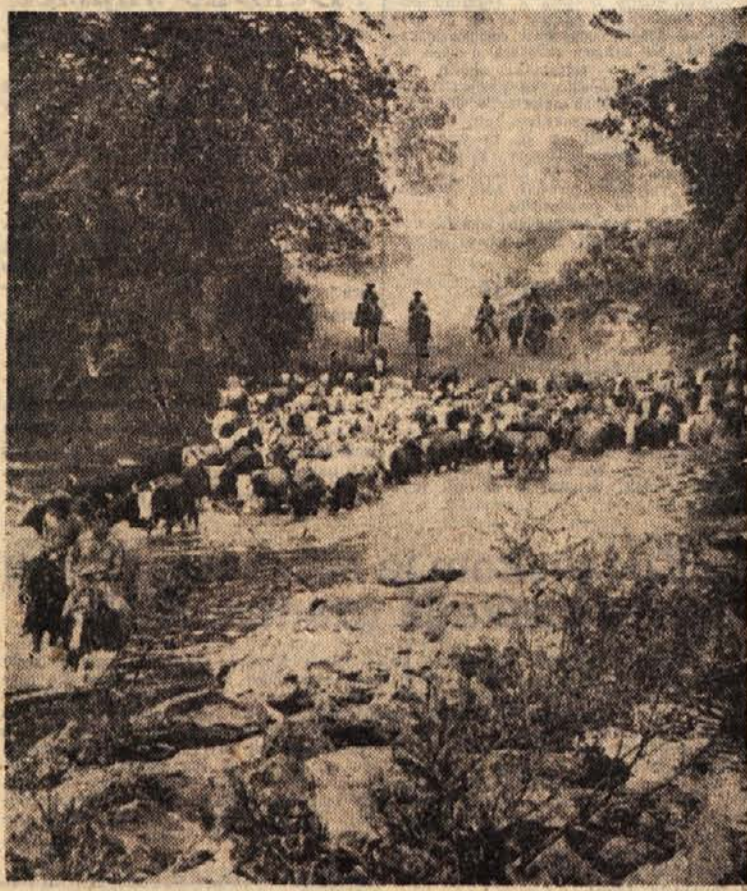
Boleznih papirja se omejujejo na posamezne vrste podnebnja. Tako na primer v našem zmerno toplem podnebnem pasu skorajda ne pridejo v poštev termiti, v Italiji pa je znan primer, ko je »invazija« teh mravelj »zravnala« z zemljo celotni arhiv in napravila milijonsko škodo.

V rimskem inštitutu za patologijo knjige so organizirali načrtni boj, da bi preprečili bolezenske epidemije papirja. Posamezne knjižne zajedalce so razdelili na skupine in tudi iznašli najučinkovitejša sredstva za njihovo uničevanje.

Boleznih papirja je torej v do- ločenem smislu podobna boleznim živih organizmov, zato ni nič čudnega, če so strokovnjaki že pripravili za zdravljenje bolnega papirja vrsto »farmaceutskih« proizvodov. Med najučinkovitejša zdravila sodi tetraklorni ogljik, ki lahko v tednu dni ozdravi okuženo ali po žuželkah napadeno knjigo. Ugotovili so, da kemična sestava te spojine ne poškoduje papirja in ne briše črk.

To je samo del resnične zgodbe o boleznih papirja, zato je razumljivo, da kak ljubitelj lepe knjige pripoveduje po obisku Rima, da je videl Kolosej in številne druge zgodovinske znamenitosti, zraven pa omeni, da si je ogledal rimski inštitut za zdravljenje papirja.

Južnoameriška celina ima v svetovnem merilu sorazmerno največ povsem neraziskanih pokrajin, saj so naseljene tako rekoč samo obalne dežele, kjer se je zadnja leta močno razmahnila živinoreja. Na prvem posnetku spravljajo »gauchos«, južnoameriški kravji pastirji, govejo čredo čez reko Rupununi v Guiani, na drugem pa je ujel fotograf značilni motiv južnoameriške pampe: moderno zračno prevozno sredstvo, zraven pa čredo prerijskih konj.

iz pokvarjene ulične plinovodne cevi v zahodnem predmestju Nürnberga je uhajal plin, ki je zastrupil okolico. Pozno zvečer so začutili prebivalci bližnjih hiš nevarnost, takoj zatem je policija izpraznila najbližje hiše, pomoč pa je prišla prepozno za starejši zakonski par: žena se je zadušila, njen mož pa je doblil hudo zastrupitev in se je v bolnišnici več dni boril s smrtjo. — Posnetek kaže delavce, ki odkopavajo pokvarjeno cev, in v ozadju hišo, ki je v njej prišlo do tragedije

Deček ali deklica?

Dr. Edgar Makowski z univerze v Minnesoti je nedavno poročal o novi metodi, po kateri so od jeseni 1955 do konca lanskega leta v 44 primerih pravilno napovedali spol bodočega novorojenčka.

Metoda temelji na preiskavi odmrlih embrionov celic. Pod močnimi mikroskopi so odkrili v njih kromatinska telesa, kakršna so ugotovili pred nekaj leti v živalskih celicah. Omenjeni zdravnik pa je svaril pred uporabo te metode v kakršne koli druge namene razen znanstvenih, češ da ni nevarna, saj se lahko zgodijo, da zaradi napačnega ravnanja umre otrok še pred porodom.

Globinski mehkužci

Znani danski list »Extrabladet« je objavil pod velikim naslovom senzacionalno novico. Blizu mehiške obale so iz globine 3590 m potegnili neznane mehkužce, ki so doslej strokovnjaki o njih menili,

da so izumrli nekako pred 300 milijoni let. Ti mehkužci so bili vse do presenetljivega globinskega lova znani le v obliki okamenin.

Kakor poudarja omenjeni danski časnik, gre pri tem za mehkužce, ki jih je ujela pred štiri leti neka posebna odprava za oceanografske raziskave, pa je vsa leta skrivala nenavadni ribiški plen. Globinski mehkužci so bili dolgi okoli 3 centimetre in navidezno mrtvi, ko so jih potegnili na ladijski krov. Vse ulovljene primerke nenavadnih živalic so zatem dolgo podrobno proučevali. Naposled so ugotovili, da gre za

vrste, ki izvirajo iz prvih formacij paleozoika.

Danski znanstvenik Henning Lemesh je povedal, da je to odkritje z biološkega stališča prav tako senzacionalno, kakor je bil nedavni lov »koelokandide« v bližini Madagaskarja. Kot dopolnilo časniški novici je dodal danski znanstvenik, ki je tudi sam sodeloval v omenjeni odpravi, da so ujeli in zatem podrobno proučili vsega 10 takih mehkužcev, vendar so bile med njimi tri lupine že prazne. Znanstvenik je še dodal, da bodo vsi rezultati v kratkem v celoti objavljeni.

Italijanska diskoteka

V hiši, kjer je nekoč živel slovit italijanski pesnik 19. stoletja Giacomo Leopardi, je zdaj italijanska narodna diskoteka. Čeprav so jo ustanovili že leta 1928, so jo vse do nedavnega poznali samo glasbeniki in muzikologi, zadnje čase pa je popularizirala svojo dejavnost z brezplačnimi koncerti jazza. Pravzaprav se ukvarja z jazzom samo en odstotek diskoteke, medtem ko drugi hranijo resno glasbo, operne arije in ljudsko glasbo iz posameznih italijanskih pokrajin. Di-

skoteka sodeluje z italijansko radijsko in televizijsko mrežo, doslej pa se je v njej nabralo 42.000 plošč. Kmalu bodo odprli nov odsek, ki bo posvečen književnosti. Na plošče bodo posneli odlomke del italijanske literature od Danteja pa do Pirandella.

Vsak obiskovalec diskoteke lahko brezplačno posluša izbrano ploščo vse od simfoničnih koncertov pod taktirko slovitih dirigentov in opernih arij v izvedbi slavni pevcev pa do napolitanskih pesmi in pastirske piščali v Abruzzih. — Vse kaže, da so trenutno najbolj priljubljeni koncerti jazza, ki so hkrati tudi edine prireditve avtentičnega jazza v Rimu.

»Zlati« puran

Neka gospodinja iz Capetowna v Južni Afriki je skušala na vse mogoče načine odkriti področje, kjer se purani hranijo z zlatimi zrnci. Pred novim letom je doživela prijetno presenečenje: v gošči kupljenega purana je našla nekaj gramov zlata. V trgovini, kjer je kupila novoletnega purana, ji niso mogli dati nikakršnega pojasnila o poreklu »zlatega« ptiča. V Južni Afriki gojijo purane na mnogih farmah. Ni znano, ali bo podjetna gospodinja obiskala vse južnoafriške farmarje, da bi tako prišla na sled zlati žili, ki imajo do nje dostop celo purani!

Na Marsu je snežilo

Pričvi v zgodovini astronomije so znanstveniki videli pomladanski snežni vihar na Marsu. Rastlinska področja, ki so po navadi zelena, so postala siva. Vihar je zvrtnil prah in pesek nad vso površino planeta. Nekoliko pozneje so nastali nad Marsovim južnim tečajem beli oblaki. Ko so izginili, je marsovsko polarno področje pokrival nov sneg. Seveda pa bela barva na tolikšno daljavo ne more biti zanesljiv dokaz, da je to zares sneg.

Drobne ZANIMIVOSTI

1900 LET STARO CRNILO

V katekombah vatikanskega mesta so našli kovinski črninik in koščeno pisalno pero, ki sta stara nad 1900 let. V črniniku je bilo še nekaj posušenega črnila, ki je bilo še vedno uporabno, potem ko so prillili vode, ludi pero je že za rabo.

NEVSAKDANJI ZALOGAJ

Nekemu nemškemu zobozdravniku je padel iz rok sveder v trenutku, ko je vrtal zob svojega pacienta. Prestrašeni pacient je sveder, ki mu je padel v usta, požrl. Zobozdravnik ga je takoj odpeljal v bolnišnico, kjer so mu dali kislega želja in ricinovega olja. Čez čas je prišel sveder na svedo po naravni poti. Zobar je tako iznova prišel do svojega orodja, izgubil pa je pacienta.

Nov svetovni vrhovodski rekord je postavil s časom 34 ur in 15 minut švedski artist Allan Lundberg. Posnetek ga kaže na nenapeti vrvi, na kateri je izboljšal svoj prejšnji rekord

SOLO JE POZGAL

Po daljši preiskavi je ameriška policija prišla na sled pozgale, ki je bila ena najlepših javnih zgradb v mestu, tu je bil 14-letni učenec, ki se je tako hotel maščevati šolskim oblastem, ker je dobil nekaj slabih ocen.

NENAVADEN DOBITNIK

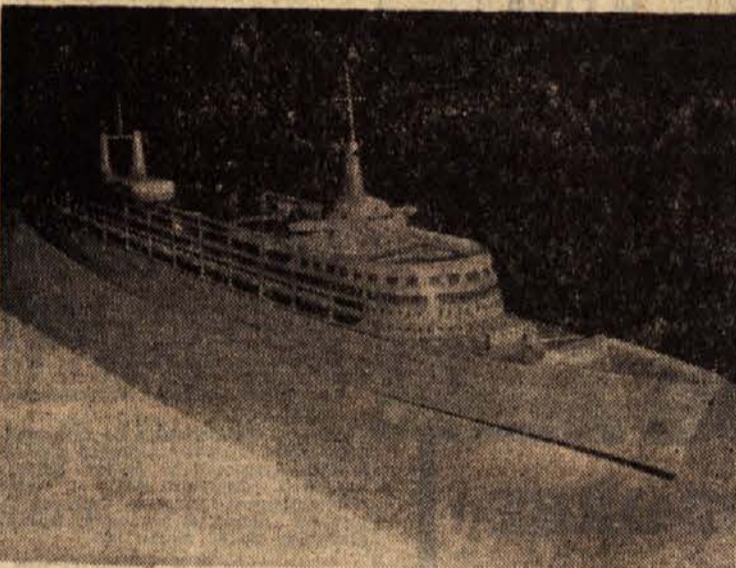
Zadnji glavni dobiček na britanski nogometni stavi je znašal 31.000 funtov sterlingov. Po daljšem iskanju so našli srečnika v osebi 58-letnega škota, ki ga zdravijo v neki bolnišnici za živčno bole.

NAGLO RASTOČA DREVESA

Evkalptus in jablana sodita med drevesa, ki rastejo najhitreje. Vendar ima prvenstvo v nagli rasti evkalptus. Les tega drevesa je zelo trd in odporen. Petletni evkalptus da več drv kakor smreka, ki je stara nad 200 let.

Če se trgovci zmotijo

Ko so prebivalci nekega pristaniškega mesta v vzhodni Sibiriji odprli velike zaboje, ki jih je tja poslala neka moskovska tovarna, so našli v njih slamnike namesto krzna in zimskih oblatic. V hudem mrazu, ki je zlasti pozimi stalen gost na prostranih sibirskih področjih, bi takšni poletni slamniki bili na moč smešni, zato so najprej menili, da si je dobavitelj dovolil prav neokusno šalo. Zadeva se je pozneje razjasnila. Trgovska mreža je dobila naročilo hkrati za krzno, ki naj bi ga poslali v vzhodno Sibirijo, in za slamnike, ki bi jih morali poslati v mesto Ulan Uda v Mongoliji, vendar so pošiljki po pomoti narobe naslovili in tako so si slamniki ogledali najbolj mrzla stalno naseljena področja na svetu, preden so prišli do svojih naročnikov v topli Mongoliji. Ovinek je nanesele le nekaj tisoč kilometrov!

Londonška ladijska družba je naročila v Belfastu 45.000-tonsko potniško ladjo z najnovejšimi tehničnimi pridobitvami. Splovilo jo bodo že letošnjo jesen, dokončno urejena pa bo leta 1960, ko bo začela voziti na progi Anglija—Avstralija. Ladjo s 13 palubami — maketo kaže naš posnetek — bodo gnale električne turbine.

NEUKROČENO MESTO

RADO KRAGELJ
MILAN MAVER

253

Zenska je prikimala in ga odvedla v sobo, kjer je živela. Samo ena postelja je bila v sobi. »Kar leži, utrujen si,« mu je rekla. »Kje boste pa vi spali?« je vprašal Janez. »Jaz ne spim dosti,« je rekla, »stari ljudje ne spimo. Pa — lahko se naspim jutri, ko boš ti moral naprej. No, le želi!« Janez je oblečen legel na posteljo in položil na stol poleg sebe pištolo, ki jo je skraj vedno nosil s seboj.

254

Kot ubit je zaspal. Zenica je še nekaj pospravljala po sobi, potem pa je vzela v roke pletenje in sedla k oknu. Tako je sedela tam dolgo v noč. Proti jutru so na cesti zabrneli kamioni. Zenica je naglo stopila k postelji in zbudila Janeza, ki je planil pokonci: »Kaj pa je?« — »Zdi se mi, da je blokada,« je mirno in počasi odvrnila zenska. Janez je planil k oknu in pogledal po cesti.

255

Zenska je vzela s stola pištolo in mu jo prinesla. »Tako mlad si še,« je tiho rekla, »pa moraš hoditi po svetu s to rečjo. Taki časi, taki časi...« Janez je spravil pištolo v žep. V svitu ulične svetilke je videl kamion, ki se je bil ustavil skoraj tik pred hišo. Z njega so zlezli Italijani. Slišal je povelja in italijansko govorico. Na cestnem križišču tik pod oknom so vojaki postavili strojnico.